

Nr 45

Utlåtande i anledning av motioner angående en branschutredning inom pappers- och massaindustrien.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 165 av herr *Oscar Carlsson m. fl.* och II: 204 av herrar *Andersson* i Billingsfors och *Haglund* har hemställts, »att riksdagen beslutar hemställa hos regeringen att en branschutredning tillsättes inom pappers- och massaindustrien». I hemställan anföres vidare: »Denna utredning bör arbeta fram en långtidsplan för den strukturomvandling som återstår inom denna näringsgren. Mot bakgrunden av den skogliga tillgången bör det vara möjligt att se vilka enheter som kan och bör utbyggas och vilka som måste läggas ned. Det kan också finnas skogsområden där nya enheter kan uppföras. Allt detta bör få en planmässig utformning.»

Yttranden över motionerna har till utskottet avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisation i Sverige (LO), Skogsindustriernas samarbetsutskott, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund.

Motionerna

Motionärerna anför att vissa delar av näringslivet visat mindre benägenhet än andra att acceptera den omställningsprocess som samhällsutvecklingen och världsmarknadens förändringar nödvändiggjort under senare år. Särskilt inom pappers- och massaindustrin har detta varit fallet och medfört inskränkningar och fabriksnedläggningar som hårt drabbat de anställda. På många håll råder enligt motionärerna en påtaglig känsla av otrygghet bland de anställda i fråga om arbetsplatsens bestånd. Den kommande strukturomvandlingen måste därför, hävdar de, ske under andra former än hittills. Pappers- och massaindustrins framtid måste utredas grundligt och en plan för dess omdaning utarbetas. I denna omdaning, som kräver stora kapitalinvesteringar, måste samhället engagera sig för att de anställdas trygghet skall säkerställas.

Remissyttrandena

Arbetsmarknadsstyrelsen lämnar inledningsvis följande upplysningar om branschutvecklingen:

År 1964 fanns enligt industristatistiken 323 arbetsställen inom massa- och pappersindustrin. Dessa arbetsställen sysselsatte 65 244 personer. Jämfört med 1960 innebär detta en sysselsättningsökning på 1 583 personer. Branschen, vars andel av de industrissysselsatta endast uppgick till 6,8 % år 1964, är i stor utsträckning koncentrerad till vissa områden av landet och spelar därför lokalt en betydande roll ur sysselsättningsynpunkt. Sålunda var i 7 A-regioner mer än 30 % och i 12 A-regioner mellan 15 och 30 % av de industrissysselsatta verksamma inom massa- och pappersindustrin år 1960.

Under perioden 1960—1966 varslade 95 arbetsställen inom massa- och pappersindustrin om avskedanden och permitteringar. Nära 5 600 arbetstagare var berörda. För 25 arbetsställen med 2 700 arbetstagare gällde varslet nedläggning. Den ökade strukturomvandlingstakten inom branschen tog sig uttryck i en markant ökning av antalet varsel om nedläggning år 1966. Detta år inkom nämligen nedläggningsvarsel från 10 arbetsställen med 1 484 arbetstagare.

Den fortsatta strukturomvandlingen inom massa- och pappersindustrin väntas, anför arbetsmarknadsstyrelsen vidare, innebära avsevärda förändringar i lokaliseringen av såväl sysselsättning som produktion. Regionalt kan därför betydande omställningsproblem på arbetsmarknaden uppstå.

Även övriga remissinstanser understryker allmänt att en fortsatt strukturell omdaning är att vänta inom massa- och pappersindustrin. Det betonas att detta innebär en förändring till färre, men större och mera produktiva enheter. *Sveriges industriförbund* påpekar att utvecklingen redan har lett till att driften inställts eller aviserats komma att inställas vid ett 25-tal massafabriker och pappersbruk under 1960-talets senare hälft. Enligt föreliggande planer skall under samma tid — trots nedläggningen av dessa fabriker — kapaciteten för cellulosa och slipmassa stiga från 7 milj. till ca 9 milj. ton per år. Samtidigt sker en till marknadsutvecklingen anpassad produktutveckling och specialisering.

Beträffande drivkrafterna bakom rationaliseringen pekar *Industriförbundet* på att skogsindustrin kommit i ett påtagligt försämrat konkurrens-läge till följd av kostnadsinflation och efter hand ökande konkurrens främst från nordamerikanska företag. Priserna på massa och papper har, framhålles det, legat i stort sett oförändrade sedan mitten av 1950-talet. Liknande synpunkter anför av *Sveriges lantbruksförbund*, som också hänvisar till nya tekniska landvinningar och till behovet av längre gående förädling.

LO uttalar att de omställningsproblem som aktualiseras i motionerna kräver ett samlat grepp över såväl det samhälls- som det företagsekonomiska området för att leda utvecklingen i sådana banor, att en god ekonomisk avkastning kommer till stånd inom den berörda näringsgrenen och för att omställningen skall kunna ske under acceptabla sociala former. Enligt *LO*:s uppfattning kan detta endast åstadkommas under samhällets ledning.

Genom goda kunskaper om förhållandena inom olika grenar av näringslivet skapas, säger LO, förutsättningar för statsmakterna att genom näringspolitiska åtgärder framgångsrikt leda den ekonomiska utvecklingen. Man får också möjligheter att i god tid sätta in åtgärder för att mildra de negativa verkningarna av de nödvändiga omställningarna för den berörda arbetskraften.

LO ställer sig positiv till att en branschutredning inom pappers- och massaindustrin kommer till stånd med de syften som motionärerna avser. Med hänsyn till det material som nu sammanställs på olika håll och till de nya organisationsformer som tillkommit inom statsdepartementen för näringspolitiken synes detta utredningsarbete kunna ske inom departementen. LO anser därför att motionerna inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Sveriges lantbruksförbund anför att det för anpassningen av industrin till ändrade förutsättningar krävs fortlöpande analyser och utredningsmaterial såväl från berörda företag som från vidare samhällelig synpunkt. Det i motionerna berörda området är, framhåller förbundet, föremål för en mycket intensiv sådan kartläggning såväl i offentlig som i privat regi. Sålunda pekas på virkesbalansutredningen, som har i uppdrag att upprätta regionala virkesbalanser, skogspolitiska utredningen, som bl. a. behandlar allmänna strukturella utvecklingsproblem, den genom statistiska centralbyråns försorg utförda 1965 års sågverksinventering, den inom inrikesdepartementet tillkallade västsvenska skogsindustriutredningen, vars uppgift är att undersöka förutsättningarna för lokalisering av sågverks- och massaindustrier till västra Sverige, samt de särskilda regionala analyser som utförs inom den offentliga sektorn.

Arbetsmarknadsstyrelsen meddelar att den i syfte att förvärva ökade kunskaper om den framtida utvecklingen inom cellulosa- och pappersindustrin låtit en branschman utarbeta en rapport om branschens strukturproblem. Den fortlöpande utvecklingen följer styrelsen genom underhandskontakter med företrädare för branschen.

Sveriges lantbruksförbund berör också de utredningar som pågår inom branschen. Dessa hänför sig främst till respektive företag, deras utvecklingsprojekt och verksamhetsområden. Emellertid genomförs också, säger förbundet, för branschen gemensamma mera översiktliga analyser och utredningar i respektive branschorganisationers regi, syftande till att belysa orsakssammanhangen bakom den strukturomvandling och rationalisering som pågår. Kontakten mellan dessa utredningar och den offentliga utredningsverksamheten är väl etablerad. Det är också bekant att nyligen särskilda informella kontaktorgan etablerats för att säkra en önskvärd samordning såväl på utredningssidan som i utformningen av näringspolitiken. Förbundet konstaterar sålunda att en intensiv utredningsverksamhet för närvarande äger rum i samråd mellan offentliga organ och branschen.

Något behov av en sådan branschutredning som motionärerna åsyftar anses inte föreligga.

Sveriges industriförbund och *Skogsindustriernas samarbetsutskott* anför båda, att inom samarbetsutskottet tillsatts en kommitté med uppgift att verkställa utredningar rörande den strukturomvandling och rationalisering som pågår inom skogsindustrierna och att överväga vilka slutsatser som kan dragas härur. Utredningarna, som påbörjats våren 1967, avses äga rum i två etapper. Den första inriktas på en analys av skogsindustrins nuläge i olika avseenden, tecknat mot bakgrunden av utvecklingen sedan 1950-talet i massa- och pappersindustrin, vilken jämte sågverken och skivmaterialindustrin (dvs. wallboard-, plywood- och spånkskiveindustrierna) omfattas av utredningsuppdraget. I den andra etappen kommer att behandlas olika perspektiv och frågeställningar, som den i sitt historiska sammanhang inplacerade analysen av nuläget aktualiserar i vad gäller de inre och yttre förutsättningarna för skogsindustrins fortsatta utveckling med avseende på bl. a. de internationella efterfråge- och konkurrensförhållandena, industriens struktur, produktion och marknadsföring. Kommittén kommer att ha ingående kontakt med Industrins utredningsinstitut, som är sysselsatt med en studie av utvecklingen inom skogsindustrin. Den kommer vidare att hålla kontakt med den statliga utredningsverksamhet som berör skogsindustrin.

Med hänsyn till det sålunda pågående arbetet anser de båda nu åberopade remissinstanserna att anledning saknas att tillsätta ytterligare en branschutredning rörande massa- och pappersindustrin.

Statens och skogsnäringarnas samarbetsgrupp

Statsrådet Krister Wickman tillsatte sommaren 1967 en samarbetsgrupp på skogsområdet, »statens och skogsnäringarnas samarbetsgrupp». I gruppen, vars ordförande är överdirektören Valfrid Paulsson, ingår dels representanter för finans-, jordbruks- och inrikesdepartementen, dels fyra ledande företrädare för skogsnäringarna.

Målet för gruppens arbete är att, mot bakgrund av såväl den internationella som den inhemska utvecklingen, söka skapa ett samstämt grundläggande underlag för överväganden rörande skogsnäringarnas framtid. Gruppen skall bl. a. diskutera pågående och planerade utredningars uppläggning och arbetsfördelning samt skapa sig en uppfattning om vilka problemkomplex som ytterligare behöver belysas.

Utskottet

Den strukturomvandling som pågår inom näringslivet har i hög grad gjort sig märkbar inom massa- och pappersindustrin. Ett stort antal arbets-

ställen har under senare år nedlagts. Samtidigt har produktionen koncentrerats till större enheter och den totala tillverkningskapaciteten stigit. Vid flertalet anläggningar ligger produktionskapaciteten emellertid alltfjämt långt under optimum. En fortsatt strukturell omdaning måste därför medvetet eftersträvas. En sådan utveckling ställer stora krav såväl på kapitalresurser som på arbetsmarknads- och lokaliseringpolitiska åtgärder.

Mot bakgrund härav är det naturligt att berörda parter varit angelägna att genom utredningar skapa förbättrat underlag för de ställningsstaganden som utvecklingen nödvändiggör. Av föreliggande remissyttranden framgår bl. a. att Skogsindustriernas samarbetsutskott tillsatt en kommitté med uppgift att genomföra ett omfattande utredningsprogram på detta område. Såsom ovan redovisas har vidare till finansdepartementet knutits en samarbetsgrupp på skogsområdet, innefattande representanter för staten och den berörda näringsgrenen och inriktad bl. a. på att diskutera pågående och planerade utredningars uppläggning och inbördes arbetsfördelning. Utskottet noterar med tillfredsställelse de initiativ som sålunda tagits och finner med hänsyn till dessa något behov icke föreligga av en framställning till Kungl. Maj:t enligt motionärernas förslag.

Utskottet hemställer således,

att motionerna I:165 och II:204 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 31 oktober 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s)*, Åkerlund (h)*, Hilding (fp), Lundin (s), Enarsson (h), Larfors (s), Mattsson (cp) och fru Lundblad (s);

från andra kammaren: herr Regnéll (h), fru Renström-Ingenäs (s), herrar Hagnell (s)*, Berglund (fp), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Haglund (s)* och Hyltander (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.